

Röportaj: Mülteci Hakları İçin Sivil Hareket Projesi

Simge Memişoğlu 15 ay boyunca [Mültecilerle Dayanışma Derneği \(Mülteci-Der\)](#) tarafından yürütülen [Mülteci Haklarının Kullanılması İçin Sivil Hareket](#) adlı projede koordinatör olarak çalıştı. Nisan ayında kapanış toplantısı gerçekleştirilen projeyi, yapılan çalışmalarını ve mültecilerin durumunu Simge Memişoğlu'yla konuştuk.

Öncelikle bu projede çalışmaya başlamadan önce neler yaptığınızdan bahsedebilir misiniz?

Lisansımı tamamladıktan sonra Avrupa Birliği Türkiye Delegasyonu'nda staj yaptım ve kısa bir süreliğine geçici personel olarak çalıştım. Sonrasında Jean Monnet Bursu kapsamında İngiltere'de Uygulamalı İnsan Hakları yüksek lisans programını tamamladım. İngiltere'den döndüğümde Uluslararası Af Örgütü İstanbul ofisinde gönüllü olarak çalışırken Mülteci-Der'in iş ilanından haberdar olup başvurudum. Şimdi Mülteci-Der'de proje koordinatörü olarak çalışıyorum. Birazdan detayıyla

anlatacağım **Mülteci Haklarının Kullanılması İçin Sivil Hareket (Civil Act for Refugee Rights Emancipation –CARE-)** Projesinin kapanışını gerçekleştirmiş bulunuyoruz. Şimdi yeni bir AB projesinin koordinatörü olarak Mülteci-Der ekibinde yer almaya devam ediyorum.

Mülteci Haklarının Kullanılması İçin Sivil Hareket Projesi neyi amaçlıyor, nedir?

Avrupa Birliği Türkiye Delegasyonu'nun finansal desteği ile yürütülen proje 1 Ocak 2012- 30 Nisan 2013 tarihleri arasında aktivitelerini gerçekleştirdi. Projenin temel amacı, mülteci hakları üzerinde farkındalığın ve işbirliğinin geliştirilmesi, mülteci ve sığınmacılara sunulan hizmetlerin nicelik ve niteliğinin artırılmasıydı.

Bu temel amaç doğrultusunda, çeşitli illerde alan çalışmaları ve eğitim seminerleri düzenleyerek, farklı alanda çalışan STÖ'ler ve ilgili kamu kurumları ve yerel yönetim temsilcileriyle bir araya geldik. Hedef şehir olarak belirlediğimiz Isparta, Hatay ve Ağrı illerinde 4'er günlük alan çalışmaları düzenledik. İzmir'deki alan çalışması ise daha geniş bir zamana yayıldı. Bu alan çalışmalarında ilgili kamu kurumları ve yerel otorite temsilcileri ile görüşerek, mülteci ve sığınmacılara sağlanan hizmetler

konusunda görüşmeler yaptık. Ayrıca, mülteci ve sığınmacıların kendileriyle derinlemesine mülakatlar yaparak, ikamet ettikleri ilde ekonomik ve sosyal haklara erişimleri konusunda detaylı bilgiler edindik.

"Sivil toplum ile kamu kuruluşları temsilcilerine yönelik eğitim seminerleri düzenledik"

Hedef şehirlere düzenlediğimiz ikinci ziyaretlerde, sivil toplum ile kamu kuruluşları temsilcilerine yönelik eğitim seminerleri düzenledik. Bu seminerlerle, hedef şehirlerdeki STÖ'ler tarafından yürütülen mevcut faaliyetleri ve sunulan hizmetleri, mülteci ve sığınmacıların da yararlanabilmeleri için geliştirilmesini teşvik etmek ve mülteci ile sığınmacıları da kapsayacak şekilde yeni faaliyetlerin düzenlenmesine destek olmayı amaçlamıştık. Bu amaca yönelik olarak, STÖ'lerin idari ve mali kapasitelerini güçlendirmelerine katkıda bulunmak üzere, proje döngüsü yönetimi eğitimleri de yapılmıştır.

Hedef şehirlerimiz arasında yer alan Hatay'da, Isparta ve Ağrı'da düzenlediğimiz gibi mülteci hakları eğitim semineri düzenlemedik. Hatay'da Suriyeli sığınmacılara bağlı olarak gelişen mevcut durum dolayısıyla, mülteci hakları ile ilgili bir toplantının yerel aktörler arasında bir gerginlik yaratabileceği endişesi ile Hatay, hedef şehirler arasından çıkarılıp Edirne ekledik. Buna bağlı olarak, Hatay yerine Edirne'de mülteci hakları eğitim çalışması düzenledik.

Hedef şehirlerin dışında süreç içinde projemize farklı iller de ekledik. Genelde yerelden gelen ilgi, ihtiyaç ve davete bağlı olarak sırasıyla Mardin, Tokat ve Denizli illerini de projemize dahil ederek, bu şehirlerde Mülteci Hakları Seminerleri düzenledik. Çoğunlukla Valilik makamlarının sağladığı destek ile sivil toplum ve kamu kuruluşları temsilcilerinin büyük ilgi gösterdiği seminerler, projemizin hedeflerine ulaşmasına, başka bir deyişle mülteci hakları üzerinde farkındalığın artırılmasına katkı sağlamış oldu.

"Temel olarak gördüğümüz şu; her ilde bambaşka uygulamalar söz konusu"

Proje kapsamında alan çalışmalarıyla bölgede yaşayan mülteci ve sığınmacıların ekonomik ve sosyal haklardan yararlanma ve hizmetlere ulaşma konularında araştırmalar yapılması öngörülmüyor. Bu konuda nasıl bir tablo var? Mültecilerin haklardan yararlanma oranları ne kadar ve bu oran iller arasında değişiklik gösteriyor mu?

Temel olarak gördüğümüz şu; her ilde bambaşka uygulamalar söz konusu. Isparta'da verilen hizmetler Ağrı'da yok; Ağrı'da yapılan uygulamalar Tokat'ta daha değişik şekilde yürütülüyor gibi bir sürü cümle kurulabilir. Şu il en iyisi veya bu il en kötüsü gibi bir şey söyleyemem. Çünkü kimi yerde sağlık hizmetlerine erişim görece iyiyken, barınma konusunda sağlanan hizmetler daha kötü olabilir.

"En sıkıntılı alanın sağlık hizmetlerine erişim olduğunu gördük"

En sıkıntılı alanın sağlık hizmetlerine erişim olduğunu gördük. Biliyorsunuz, genel sağlık sigortası kapsamında olmadıkları için sağlık hizmetleri ile ilgili masraflar ya SYDV tarafından ya da kendilerince ödenmek zorunda. Buna ek olarak ikamet tezkeresi edinmeyenler hastanelere kayıt olamamakta ve dolayısıyla tedavi görememekte. Aynı şehirdeki farklı hastaneler farklı uygulamalar izliyor olabiliyor. Kimi hastanelerde muayene için ücret alınmazken, kimilerinde alınıyor. Yine kimi hastanelerde kayıt olmada dahi sıkıntılar yaşanabiliyor. Ayrıca sağlık alanında ilaçları edinmede de ciddi sıkıntılar yaşandığını gözlemledik.

"Çalışma izni almak neredeyse imkansız"

Bu maddi sıkıntılarının temeli, çalışma izni almanın neredeyse imkansız olmasına dayanmakta. Mülteci ve sığınmacıların bu kadar yardıma 'muhtaç' olmalarının nedeni bu. İçlerinde meslek sahibi olanlar var. Fakat çalışma izni almak inanılmaz derecede zor olduğu için kayıt dışı çalışmaya mahkum oluyorlar. Düzensiz işlerde, TC vatandaşlarından daha az ücretler alarak çalışıyorlar genelde.

"Kişisel olarak en çok etkileyen durum ise 'farklı' grupların yaşadığı dışlanma, ayrımcılık deneyimleri oldu"

Bu çalışmada ayrıca gördüğümüz ve beni kişisel olarak en çok etkileyen durum ise 'farklı' grupların yaşadığı dışlanma, ayrımcılık deneyimleri oldu. Müslüman olmayan, LGBT ve siyahi mültecilerin, diğer gruba göre halk ile kaynaşmalarının daha düşük ölçekte olduğunu düşünüyorum. Bu çıkarım, mülteci ve sığınmacılarla yaptığımız görüşmelere dayanıyor. Birebir gözlemlediğim yalnızca bir tane somut olay var: O da sokakta birlikte yürüdüğümüz siyahi bir mülteciye, sokaktaki herkesi dönüp rahatsız edici bir şekilde bakması, kendi aralarında fısıldaşmaları. O kadar rahatsız olmuştu ki, bize dönüp açıklama yapma gereği bile duymuştu: Siyahi olduğum için hep bana bakıyorlar.

"LGBT mülteciler gerçekten çok zor durumda"

Halk ile kaynaşmalarının ötesinde, kimi zaman kamu kurumlarından hizmet almak söz konusu olduğunda da diğer gruplara göre daha dezavantajlı olduklarını bize iletiler. Örneğin, LGBT mülteci ve sığınmacıların SYDV hizmetlerinden yararlanma oranları oldukça düşük diyebilirim. LGBT mülteciler gerçekten çok zor durumda. Burada yaşadıkları sıkıntılara tamamiyle değinmem mümkün olmayacak. O, belki başka bir yazının konusu olabilir.

"Sınıfta hiç kimse elmalara dokunmamış bile. Gereçesi de 'Hıristiyan elması' olmasımıış"

Onun dışında küçük çocuğu okula giden Hıristiyan bir aileden dinlediğimiz can sıkıcı bir hikaye de var. Anlatılana göre, her hafta belirlenen öğrenciler sınıfa meyva götürüyormuş ve tüm sınıf bu

meyvaları paylaşıyormuş. Bir hafta sıra Hıristiyan çocuğa geldiğinde aile, elma alıp çocuğuyla birlikte okula göndermiş. Sınıfta hiç kimse elmalara dokunmamış bile. Gerekçesi de 'hıristiyan elması' olmasıymış.

Bu hikayelerin, tüm Türkiye'deki durumu yansıttığını iddia etmiyorum tabi ki. Ancak bu tarz olayların yaşandığını bilmek, bu konularda çalışmalar yapmaya devam etmek gerekiyor.

Şehirlerdeki değişik uygulamaların sebebi ne? Bu durumu neye bağlıyorsunuz?

Bu durum, mülteci ve sığınmacılara sağlanan hizmetlerin valinin inisiyatifine göre şekilleniyor olmasıyla ilişkili. Başta vali ve vali yardımcılarının bu gruba ilgisi ile hizmetler geliştiriliyor veya geliştirilmiyor. Buna göre, Valiliklere bağlı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları tarafından sağlanan hizmetlerden mülteci ve sığınmacılar da yararlanabiliyor. Aynı şekilde ildeki sivil toplum kuruluşları veya aktivistlerin ilgisine bağlı olarak, mülteci ve sığınmacılar için hayat bir şehirde görece iyi olurken; başka bir şehirde dayanılmaz olacak ölçüde olabiliyor.

Mültecilerin dile getirdiği sorunlarla yerel yöneticilerin, yetkili makamlarda bulunan ve proje çalışmalarına katılanların işaret ettiği durum birbiriyle uyuyor mu?

Tabi ki kamu kurumu yetkilileri, sağladıkları hizmetler hakkında daha pozitif bir tablo çiziyor; sorunlu alanlara çok fazla değinmek istemiyorlar. Daha sonrasında mülteci ve sığınmacılarla görüştüğümüzde hizmetler hakkında daha olumsuz görüşler duyduğumuz oldu. Örneğin, belirli grubun hizmetlerden daha fazla yararlandığı; belirli grupların ise hizmetlerden sınırlı ölçüde yararlandığını duyduk. Hizmetlerden yararlanabilmek

için birçok kez başvuruda bulunmanın gerektiğini bu süreçte personelle bazı olumsuz diyaloglar yaşandığını duyduk.

Yaptığınız çalışmalara STÖ'lerin katılımı ne düzeydeydi?

Farklı illerde düzenlediğimiz mülteci hakları seminerleri, kamu kurumları, yerel otoriteler ile STÖ ve aktivistlerin katılımına açıldı. Bu seminerlere katılım her ilde tabii ki farklı ölçüde oldu. Isparta'da katılım görece az iken, Mardin'de STÖlerin yoğun katılımı söz konusuydu. STÖlerin bu tip toplantılara katılımının az veya çok olmasının farklı sebepleri olabiliyor tabii. Bizim proje ekibi olarak toplantı öncesi iyi bir çalışma yapamamıza veya toplantı döneminin STÖler için uygun bir zamana denk gelmemesi bu durumu etkileyebilir. Bunun ötesinde, Valilik kurumunun toplantıya verdiği desteğin de STÖ katılımında önemli bir etkisi olduğunu deneyimledik.

Bugün yani projenin sonlanmasıyla mülteci hakları açısından nasıl bir mesafe kat edildiğini (çalışma yürüttüğünüz kentler itibarıyla) düşünüyorsunuz?

Türkiye'de uydukentlere [Sığınmacıların Türkiye'de belirli illerde kalmalarına izin verilmektedir. Uydukent terimi sığınmacıların ikamet etmelerine izin verilen illeri belirtmek için kullanılan bir terimdir] dair çok fazla raporlama yok. Bu projenin alan çalışması raporları, alanda çalışanlar için önemli bir kaynak olabilecek. Öncelikle projenin en büyük çıktısı olacak bu rapor, alandaki farklı uygulamaları gösterecek olması dolayısıyla, alana önemli bir katkı sunacak.

Çalışma yürüttüğümüz illerde ise, vali yardımcılarının ve ilgili kamu kurumları ile yerel otoritelerin ziyaret edilerek mülteci ve sığınmacılar hakkında görüşmeler yapılması bile, yerelde bir farkındalık artırmasına katkıda bulundu diye düşünüyorum. Daha sonra yapılan seminerler, seminerlere katılan kamu kurumu yetkilileri ve STÖler mülteci ve sığınmacıların durumuna dair daha çok bilgilendirilmiş olmalı. Bir de yerelde şöyle bir şey gördük. Örneğin önemli bir meslek odası temsilcisi, illerinde yaşayan mülteci ve sığınmacıların tüm ihtiyaçlarının devlet tarafından karşılandığını düşündüklerini söyledi. Bizim seminerlerimizde durumun böyle olmadığını, belli başlı konularda ciddi sorunlar yaşadıklarını söylediğimizde şaşırıldığını gördük. Yani bu toplantılar, STÖlerin yaşadıkları illerde yaşam mücadelesi veren mülteci ve sığınmacıları da öğrenmeleri açısından çok iyi oldu.

"Denizli'deki STÖ'ler bu toplantı sonrası mültecilerle birebir ilgilenecek bir dernek kurulması kararına varmışlar"

Seminerlerden sonra ortaklaşa çalışmalar yapmak isteyen STÖler, aktivistler oldu. Hatta Denizli'de düzenlediğimiz mülteci hakları seminerinden sonra, o gün karar verildiği üzere ek bir toplantı daha gerçekleştirdi. Denizli'deki STÖ'ler bu toplantı sonrası mültecilerle birebir ilgilenecek bir dernek kurulması kararına varmışlar. Bu gibi girişimlere de bir şekilde önyak olmak, projenin gerçekten bir yerlere dokunduğunu gösteriyor bize.

Genel olarak seminerler düzenlediğimiz şehirlerde STÖ'ler arasında koordinasyon mekanizmaları geliştirildi. Bu mekanizmalar sayesinde, mülteci ve sığınmacıların yereldeki ihtiyaçlarına daha organize ve hızlı çözümler üretilebileceğini umuyoruz.

Projenin çıktıları ne zaman kamuoyuyla paylaşılacak?

Projenin raporu şuan basım aşamasında. Umuyorum ki 1-2 ay içerisinde dağıtımını yapacağız.

Bilgi için:

[Mültecilerle Dayanışma Derneği \(Mülteci-Der\)](#)

[Mülteci Haklarının Kullanılması İçin Sivil Hareket Projesi](#)

Adres: Anafartalar Cad. Salepçiođlu Vakıf İşhanı No: 96/511 Kemeraltı 35250 İZMİR

Tel: 0232 483 54 21/ 0549 483 54 22

E-posta: bilgi@multeci.org.tr

[Bu haber mülteci.net'te yayınlanmıştır:](#)

http://www.multeci.net/index.php?option=com_content&view=article&id=252:simge-memisoglu-taner-kilic-multeci-der-siginmaci-multeci-haklari-icin-sivil-hareket&catid=41:roportaj